

Лекція №7**Тема: Костюм Середньовічної Європи**

Мета: Ознайомити студентів із культурно - мистецькими особливостями епохи Середньовіччя. Розвинути вміння використовувати отримане знання при розробці сучасних образів. Виховати естетичну культуру майбутніх спеціалістів.

План

- 1. Загальна характеристика епохи.*
- 2. Естетичний ідеал краси.*
- 3. Костюм епохи Середньовіччя, його декоративне вирішення.
Кольорова гамма.*
- 4. Чоловічі і жіночі костюми.*

Лекційний матеріал***Загальна характеристика епохи***

Характер усього середньовічного мистецтва вкрай суперечливий. З одного боку, це пропаганда релігійних ідей, а саме, про те, що світ повний зла й згубних спокус, краса його оманна й минуща, тіло - окови біс смертної душі. Але церковні ідеї не ізолювали мистецтво від поглядів і смаків народу - середньовічні художники зуміли відкрити в людині величезне багатство внутрішнього світу, пристрасність щиросердечних поривів, красу праці. І саме ця друга сторона середньовічної культури підготувала її незвичайний зліт в епоху Відродження.

Історію мистецтва середньовічної Європи ділять на три періоди:

- дороманський (VI - X ст.),
- романський (XI - XII ст.) і
- готичний (XIII - XV ст.).

Естетичний ідеал краси

Під глибоким впливом релігії з'являється новий естетичний ідеал людини-зреченої від радостей земного життя. На фресках соборів зображують непропорційні безтілесні фігури з вираженням великих страждань. Культ мадонни, богоматері, що був поширеним в ранньохристиянському мистецтві, визначає ідеал краси дружин. Однак, релігійний вплив був не єдиним у формуванні естетичних смаків середньовіччя.

Не менш важливими були ідеали лицарства й ідеали народу. Чоловік середньовіччя - це сильний, спритний, фізично витривалий воїн з підкреслено широкими плечима, сильними стрункими ногами, вольовим рішучим лицем. Уперше в естетичних поглядах європейського суспільства мужність як основна риса чоловічої краси починає протиставлятися жіночності.

Естетичним ідеалом жінки XI - XII ст., стає особа із довгим золотавим кучерявим волоссям, зеленими або блакитними очима, веселими й усміхненими, губами, подібними до свіжого персика. Її ніжність, тонкість, доброта, добірність виспівуються на лицарських турнірах, виникає культ "дам серця"¹¹, що став відношення до жінки всіх наступних поколінь.

Костюм епохи середньовіччя, його декоративне рішення .

Кольорова гамма

З найбільш загальних принципів декоративного оформлення одягу середньовічного періоду можна виділити наступні:

- 1) обробку горловини, низу виробу, низу рукавів і ліній з'єднання пройми з рукавом вишивкою, мережкою, бейками, стрічками,
- 2) використання в одязі яскравих, контрастних комбінацій кольорів (зелених, червоних, синіх, жовтих);
- 3) прикраса тканини золотими й срібними бубонцями
- 4) поява рукавичок, прикрашених дрогоцінним камінням й золотом;

5) підкреслення обробкою (у загальній композиції костюма) значення й функції

деталі, вузла (наприклад, шнурівка зі стрічками).

У період раннього середньовіччя найбільше поширеними матеріалами були льон, домоткане полотно, сукно, хутро, шкіра, східний і візантійський шовк.

Розквіт ремісничого виробництва в містах у готичний період привів до розвитку ткацтва, розширенню асортиментів і підвищенню якості тканин, різноманітності їх орнаменталістики. Одержують поширення шовк, парча, оксамит, еластичні сукна. Набивні й ткані візерунки, ефекти тиснення, прикраса золотими і срібними нитками, яскраві кольори дозволяли створювати чудові тканини.

Малюнок - фантастичні зображення тварин і птахів, "павині пір'я", що часто вписані в кола або овали.

Чоловічі і жіночі костюми

Чоловічий костюм періоду раннього середньовіччя (VI - XII ст.). Костюм складався з короткої туніки з рукавами, підперезаної на талії, коротких штанів, панчохи із тканини, шкіряних черевиків і невеликі вовняні накидки, застебнуті на правім плечі. Такий костюм продовжує залишатися в побуті знаті (VIII ст.). Поряд з ним з'являються вузькі довгі штани із двох половинок, довгі широкі туніки, що надіваються одна на іншу. Верхня туніка - довга широка накладна. Нижня туніка мала довгі суцільно викроєні рукави, прикрашені по низу вишивкою або кольоровим кантом. Плащі знаті також були довгими й широкими, їх зацібали на правому плечі. Форми костюма, манера носіння, обробка нагадують візантійські. Починаючи з XI ст. (романський період) форма чоловічого костюма перебуває під впливом лицарської зброї.

Силует костюма кінця XI - початку XII ст. характеризується вузькою і похилою лінією плечей, підкресленими лініями грудей і талії й розширенням донизу від лінії стегон.

Довжина його коливається від лінії колін до середини ікр. Через розрізи виднілася нижня сорочка, яскрава й контрастна по кольору. Верхнім одягом служив напівдовгий драпірований плащ, застебнутий на пряжку або зав'язувався попереду. Костюм доповнювали вузькі довгі штани- панчохи, м'які черевики або чоботи зі шкіри, невелика шапочка конусоподібної форми або каптур.

Наприкінці XII ст. у Європі з'являються феодальні герби, що перетворилися згодом в фамільні. Спочатку це були знаки на рицарські зброї, пофарбовані в певний колір. Часто герби ділилися на дві - чотири частини, пофарбовані у різні кольори. Колір одягу феодалів починає додержуватися кольорів герба, вказуючи на знатне походження свого власника. Так виникає мода міпарті, згідно до якої окремі частини одягу (рукави, половинки штанів, взуття і т.д.) фарбували у різні кольори. Особливо яскравий, характер носив одяг молодих чепурунів, що виражали в такий спосіб свій протест проти одягу багатих городян.

Період пізнього середньовіччя (XIII - XV ст.). Чоловічий костюм розвивається на основі двох силуетів: прилягаючого й вільного, розширеного донизу. Прилягаючий силует відрізняється від силуету романського періоду. Конструктивні й декоративні лінії підкреслювали груди й тонку, трохи занижену талію, оформлену поясом. Довжина одягу прилягаючого силуету не заходила за лінію стегон. Для одягу прилягаючого силуету характерний **пурпуан** - коротка прилегла куртка із застібкою попереду

або позаду, безрукавна або з довгим рукавом. До пурпурну звичайно кріпилися штани- панчохи; згодом у знаті він перетворюється в нижній одяг. Деталі крою пурпурна повторювали форму лицарського панцира XIV - XV ст. Поверх пурпуана надягали вузькі короткі **котарди** із застібкою попереду на гудзики й декоративним поясом по стегнах. В XIV ст. його заміняє жакет з рукавами, розширеними й зібраними по окату буфами.

Наприкінці періоду в костюмі такого типу використовувались ватяні прокладки (в області грудей і валики на плечах) - для гарної посадки і підкреслення мужності вигляду, короткі куртки, що облягають, носили із штанами - панчохами з еластичного сукна, що туго облягають ноги, і з гостроносим взуттям. Колір взуття ретельно підбирали до ошатного одягу: білий, пурпурний, з золоченої шкіри з коштовностями. Костюм ремісників і селян перебував під впливом загального стилю епохи й складався з пурпурна зі шнурівкою і м'якого шкіряного взуття. Однак грубі тканини, з яких його виготовляли, різко відрізняли його від костюма знаті.

Жіночий костюм

Період раннього середньовіччя. У жіночому костюмі відбуваються ті ж зміни форми прямої широкої сорочки, що й у чоловічому костюмі. У ранні періоди жінки носили одночасно дві туніки: нижню, довгу й широку, з довгими вузькими рукавами й верхню, більш коротку, з короткими широкими рукавами. В X - XII ст. починається створення одягу форм, що облягають. У прагненні підкреслити фігуру в костюмі з'являється вузький короткий жилет, який підтримує груди й відіграє більшу декоративну роль: його обробляють по краях вишивкою. Пояс, прикрашений металевими пластинками, розташованими на стегнах, кінці його звисають попереду до низу. Жіночий костюм цього періоду представляє собою накладний одяг із трьома швами, прилеглий в області плечей, по лінії грудей і талії, з клинами, що розширюються від стегон. Верхнім жіночим одягом служить довгий плащ у вигляді мантії, що стягається попереду. У якості підкладки плаща служила звичайна тканина контрастного кольору (наприклад, червоний плащ на зеленій підбивці).

Період пізнього середньовіччя.

Подовжені пропорції, легкі, витончені, що йдуть угору лінії готичної архітектури, безумовно, впливають на форми костюма пізнього середньовіччя. Два силуети, на основі яких вирішувався чоловічий костюм, характеризують і жіночий одяг. Але якщо прилягаючий силует у чоловічій одежі підкреслював ширину плечей і груди, сильні стрункі ноги, то в жіночій, навпаки, - похилі вузькі плечі, крихкість, красу молодої дівчини. Від талії до низу силует розширюється, довжина й ширина нижньої частини одягу значно збільшувалися за рахунок спідниці кльош. У цей період збільшується кількість одночасно надітих одяг.

Романський період

Новий етап середньовіччя, що увійшов в історію як **романський період**, позначений зростанням міст, розквітом архітектури, торгівлі. Романська архітектура характеризується спорудами суворо оборонного призначення. Це замки феодалів, церкви, монастирі з товстими стінами. Основні риси стилю — спокійні, монументальні форми, чітка конструкція, стримане застосування декору. В XI ст. поширився вплив Франції як країни високої культури. Життя стало менш замкненим. Але могутність церкви продовжувала зростати. Характерною рисою романського періоду стали також хрестові походи.

Контрольні питання

1. Які періоди виділяють в епосі Середньовіччя?
2. Який естетичний ідеал краси романського періоду?
3. Яка кольорова гамма притаманна для романського?

Список використаних джерел:

1. Шевнюк О. Л. Історія костюма: Навч. Посіб. К.: Знання, 2008 . 375 с.
2. Вера Калмыкова. Костюмы народов и древности до XIX века Изд.: Белый город. 2012. 202 с.
3. Мода. Полная энциклопедия одежды и стилей. Пер.: Ольга Сергеева, Е. Сернева. Изд.: Дорлинг Киндерсли, АСТ. 2013 г. 480 с.
4. Детский костюм XVIII – XX века. К.Г.Серебрякова ГИМ 2010 208с.
5. Мода и стиль: Современная энциклопедия Аванта+ / Глав. Ред. В.Володин. М.: Аванта +, 2002.
6. Л.П. Светлова. Алфавит орнамента. Москва 2001.